

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av elmarknadslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att elmarknadslagen skall kompletteras med bestämmelser som gäller hanteringen och avräkningen av elbalanser. Med balanshantering avses de uppgifter med vilka balansen mellan elproduktion och elförbrukning upprätthålls. Balansavräkningen är en utredning av handeln med el under varje timme (drift-timme). Som resultat av denna utredning erhålls elbalansen för varje part på elmarknaden. Varje part på elmarknaden skall vara ansvarig för sin elbalans, dvs för att elproduktionen och avtalen om elanskaffning täcker elleveranserna och elförbrukningen.

Systemansvaret enligt elmarknadslagen, som för närvarande främst är ett tekniskt ansvar, skall breddas till att omfatta också den riksomfattande balanshanteringen och balansavräkningen. Ett nytt stamnätsbolag

skall sörja för det breddade systemansvaret. Systemansvaret skall vara sådant att det är lika för alla och icke-diskriminerande.

Möjligheterna för dem som förbrukar små mängder el att låta elförsäljarna konkurrera om deras elanskaffning skall förbättras genom att ett system med en s k typbelastningskurva tas i bruk i balansavräkningen. Härvid behöver småförbrukarna, såsom hushåll, jordbrukslägenheter och småföretag, inte skaffa sig en sådan elmätare för registrering per timme som krävs idag, för att kunna köpa sin el på den konkurrensutsatta marknaden.

För sådana elanvändare som förblir den lokala elförsäljarens kunder och inte låter elförsäljarna konkurrera medför den föreslagna ändringen av lagen inga nya åtgärder.

Lagen avses träda i kraft den 1 juni 1998.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sidan		Sidan
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	3. Propositionens verkningar	10
INNEHÅLLSFÖRTECKNING ...	2	3.1. Verkningarna för distributionsnätinnehavarna	10
ALLMÄN MOTIVERING	3	3.2. Verkningarna för elförsäljarna och elproducenterna	10
1. Nuläge	3	3.3. Verkningarna för elanvändarna	10
1.1. Lagstiftning och praxis	3	3.4. Verkningarna på statsekonomi	11
1.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet	4	3.5. Verkningarna på miljön	11
Europeiska unionen	4	4. Beredningen av propositionen	11
Norge och Sverige	5	4.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial ..	11
1.3. Bedömning av nuläget	5	4.2. Remissutlåtanden	11
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen .	6	DETALJMOTIVERING	13
2.1. Mål och medel	6	1. Lagförslaget	13
De allmänna principerna för balansansvaret och balansavräkningen	6	2. Närmare bestämmelser	19
Systemansvar	7	3. Ikraftträdande	19
Den enhet som svarar för den riksomfattande balanshanteringen	7	LAGFÖRSLAG	20
Anskaffningen av reglerkraft och handels med balanskraft	7	BILAGOR	22
Balansansvariga	8	Bilaga 1. Parallelltext	22
Balansavräkningens principer	8	Bilaga 2. Utkast till förordning om ändring av elmarknadsförordningen	25
Småförbrukare utan timmätning	9		
2.2. De viktigaste förslagen	9		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

Elmarknadslagen (386/1995) trädde i kraft den 1 juni 1995. Med hjälp av lagen minskades hindren för konkurrensen inom elhandeln och undanröjdes onödig reglering på den del av marknaden där konkurrens är möjlig, dvs produktionen och försäljningen av samt utrikeshandeln med el. Genom ökad konkurrens och effektivare övervakning av monopolverksamheten försöker man förbättra kostnadseffektiviteten och åstadkomma en effektivare användning av resurserna.

Å andra sidan eftersträvades klara spelregler för elnätverksamheten, som till sin karaktär är monopolverksamhet. I elmarknadslagen förpliktas elnätsinnehavarna att mot adekvat ersättning i sina nät överföra el för alla som önskar det. Överföringsskyldigheten gäller alla elnät, såväl stam- och regionnät som lokala distributionsnät. Elnäten utgör en marknadsplats som bör betjäna elhandelns parter, såväl försäljare som köpare, på lika och skäliga villkor.

När elnäten öppnades ökade elanvändarnas frihet att välja sin elförsäljare. Detta gäller industriföretag och återförsäljare i partiledet samt mindre elanvändare såsom småföretag i minutledet. I princip kan alla elanvändare fritt välja av vem de köper sin el, men i praktiken begränsas de mindre elanvändarnas, såsom hushållens, valfrihet tills vidare av kostnaderna för den mätutrustning som behövs.

Överföringsskyldigheten trädde i kraft stegvis. Från den 1 november 1995 gällde överföringsskyldigheten effekter på minst 500 kilowatt per driftsställe. Effektgränsen slopades vid ingången av år 1997.

Handeln med el avviker från handeln med

materiella nyttigheter i det hänseendet att elleveranserna alltid är bundna till ett elnät som förenar producenterna och konsumenterna och att el inte ens momentant kan lagras. Elektriciteten flödar i nätverket enligt fysikens lagar och man kan inte tala om från varandra åtskiljbara elflöden som går från producenterna till elanvändarna. Fysiskt är det endast frågan om en gemensam totalproduktion i vilken alla producenter deltar samt en gemensam totalförbrukning som utgör summan av alla elanvändares förbrukning. Eftersom el inte kan lagras, bör det i nätet hela tiden råda balans mellan produktionen och förbrukningen. För detta behövs spelregler.

Innan elmarknaden liberaliserades hade varje minutförsäljare sitt eget geografiska distributionsområde och på detta område fanns inga andra försäljare. Nu kan det finnas flera försäljare på samma område och de har alla egna kunder. Varje försäljare skall hela tiden till elnätet leverera en elmängd som motsvarar försäljarens kunders sammanräknade förbrukning. Eftersom kundernas förbrukning inte kan bedömas exakt på förhand förutsätter detta mätning i realtid av varje förbrukningspunkt. En sådan mätning blir dock så dyr att det inte lönar sig att genomföra den. I enlighet med nuvarande praxis sker mätningen av förbrukningen i fråga om de elanvändare som omfattas av konkurrens varje timme och i efterhand utreds för varje timme hur mycket el de olika försäljarna har levererat till nätet och hur mycket el varje försäljares kunder har förbrukat. En elförsäljares leverans och den sammanräknade mängden av dennes kunders förbrukning står i allmänhet inte i balans varje timme. En del försäljares leveranser är mindre och i motsvarande grad andra försäljares leveranser större än deras kunders förbrukning. Avvikelsena skall utredas och ersättningsarna mellan försäljarna skötas i efterskott.

Enligt 16 § elmarknadslagen bestämmer elmarknadsmyndigheten att en eller flera centrala stamnätsinnehavare skall ha systemansvar, dvs. att de skall svara för att elproduktions- och elöverföringssystemet underhålls och drivs på ett tekniskt ändamålsenligt sätt. Elmarknadscentralen, som är elmarknadsmyndighet, bestämde i oktober 1996 att IVO Voimansiirto Oy och Teollisuuden Voimansiirto Oy skall ha systemansvar.

I november 1996 grundade Imatran Voima Oy, Pohjolan Voima Oy och staten ett nytt stamnätsbolag, Finska Stannät Ab. Senare blev dessutom institutionella placerare delägare i bolaget. IVO-koncernen och PVO-koncernen sålde sina stannät till det nya bolaget. Bolaget började sin operativa verksamhet i september 1997. Samtidigt bestämde elmarknadscentralen att bolaget ensamt skall ha systemansvar.

Det nuvarande systemansvaret enligt elmarknadslagen är främst ett tekniskt systemansvar. I det ingår övervakning av driften av nätet, upprätthållande av balansen mellan produktionen och förbrukningen av el i hela landet vad gäller tekniska produktionsreserver samt hantering av störningar.

Enligt 24 § 1 mom. elmarknadslagen skall nätinnehavaren organisera mätningen av levererad el på behörigt sätt. Enligt 3 mom. skall försäljaren med distributionsnätinnehavaren ingå ett avtal om samarbete mellan försäljaren och distributionsnätinnehavaren och om säkerheter. Handels- och industriministeriet kan meddela närmare föreskrifter och anvisningar om innehållet i avtalet.

I 6 § elmarknadsförordningen (518/1995) bestäms att faktureringen av minuthandeln med el i fråga om de kunder som omfattas av konkurrens skall basera sig på energimätning varje timme, om inte elköparen, elförsäljarna i området och elnätinnehavaren sinsemellan kommer överens om annat.

Ministeriet har inte meddelat några närmare bestämmelser eller anvisningar om innehållet i avtalet mellan försäljaren och distributionsnätinnehavaren. I de avtal som ingåtts har man i allmänhet kommit överens om mätningssättet, förhandsanmälningar om förbrukningsuppskattningar och om grunderna för prissättningen av avvikelser i elektriciteten.

När elförsäljningen liberaliserades vid ingången av november 1995 fanns det på distributionsnätets nivå inga klara förfaringssätt i

fråga om balanshanteringen och balansavräkningen. Detta orsakade oklarhet och konflikter mellan de lokala och de utomstående minutförsäljarna. I april 1996 gav Finska elenergiförbundet rf en rekommendation om förfaringssätten vid elhandel (ett s.k. förfarande vid handel med avvikelser i elektriciteten). För rekommendationen behövdes dispens från konkurrensverket, som konkurrensverket beviljade till utgången av år 1996.

Handels- och industriministeriet gav i april 1996 två utredningsmän i uppdrag att göra upp ett förslag till hur balanshanteringen och balansavräkningen kunde genomföras på den finska elmarknaden. Utredningen blev klar i oktober 1996. Utredningsmännen föreslog att de ändringar i elmarknadslagen som deras framställning krävde skulle göras så snart som möjligt. Eftersom en ändring av lagen emellertid kräver tid föreslog utredningsmännen att det system som föreslås skulle tas i bruk genom interna arrangemang och avtal inom branschen redan från ingången av år 1997. Handels- och industriministeriet meddelade i ett brev den 5 december 1996 att ministeriet inleder de beredningar av författningar och andra beredningar som behövs för att balanshanteringen skall kunna organiseras utgående från utredningsmännens förslag, dock med vissa ändringar. Organisationerna i branschen gav en rekommendation om att balanshanteringssystemet borde tas i bruk från ingången av år 1997. Rekommendationen motsvarar i huvuddrag utredningsmännens förslag. Elverken har i allmänhet följt huvudprinciperna i rekommendationen.

Till slutet av januari 1997 svarade Imatran Voima Oy för att den riksomfattande effektbalansen upprätthölls. Vid ingången av år 1997 började Finska Kraftbalans Ab svara för upprätthållandet av den riksomfattande effektbalansen. Finska Kraftbalans Ab ägs av Imatran Voima Oy och Pohjolan Voima Oy jämte nätbolagen.

1.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

Europeiska unionen

Inom Europeiska unionen (EU) godkändes den 19 december 1996 Europaparlamentets och rådets direktiv 96/92/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el.

Medlemsstaterna skall anpassa sin lagstiftning till direktivet senast den 19 februari 1999. Den finska elmarknadslagstiftningen motsvarar kraven i direktivet, eventuellt med undantag av vissa små detaljer.

I fråga om användningen av överföringsnät konstateras i artikel 7.1 i direktivet att medlemsstaterna skall utse eller ålägga de företag som äger överföringssystem att utse en systemansvarig som skall ansvara för drift, underhåll och utveckling av överföringssystemet.

Norge och Sverige

Elmarknaden liberaliserades vid ingången av 1991 i Norge och vid ingången av 1996 i Sverige. Den norska, den svenska och den finska elmarknaden bildar i och med liberaliseringen ett enhetligt marknadsområde, också om den gemensamma marknaden inte ännu fungerar i full skala i området.

Det allmänna läget i Norge och Sverige är att de nationella nätbolagen (Statnett i Norge och Svenska Kraftnät i Sverige) i egenskap av parter med systemansvar svarar för både stamnätssystemets tekniska funktionsduglighet och anskaffningen av den reglerkraft som behövs för att rikets balans skall kunna upprätthållas. Båda stamnätbolagen har en separat enhet (Balanstjänst i Sverige och Statnetts Regulerkraftmarknad i Norge) som i praktiken svarar för upprätthållandet av rikets effektbalans. Anskaffningen av reglerkraft baserar sig i vardera landet på de pris- och mängdofferter som kapacitetsägarna har gett före varje timme. Fasta avgifter för reservering av kapacitet förekommer inte i någotdera landet, eftersom det i allmänhet alltid står tillräckligt med reglerkapacitet till buds i ett vattenkraftsdominerat system. Den part som har systemansvar beställer de upp- och nedregleringar som behövs under varje timme utgående från givna offerter i förmånlighetsordning och priset fastställs utgående från det verkliga regleringsbehovet och prisofferterna.

I Sverige kan alla s.k. balansansvariga parter delta i handeln med balanskraft oberoende av om de har egen reglerkapacitet eller inte, sedan de har ingått ett avtal i saken med Svenska Kraftnät. Dylika parter finns det ca 25, av vilka knappt 10 deltar i regleringen med egen kapacitet.

Balansavräkningen sker centraliserat i båda länderna och baserar sig på de balansansva-

rigas förhandsanmälningar om produktion och anskaffning samt förbrukning och försäljning. Avvikelserna registreras som ifrågavarande balansansvarigas balanskraft. Den centraliserade balansavräkningen har i synnerhet i Sverige försakat problem i begynnelseskedet bl.a. till följd av att alla sammandrag av mätningssuppgifterna på distributionsnätets nivå centraliserat sänds till samma ställe för fortsatt beräkning. Alla 270 distributionsnätbolag i Sverige har inte haft beredskap att sända uppgifterna i rätt tid och i tillräckligt riktig form. Följaktligen håller man i Sverige på att överväga ett krav på elektronisk dataöverföring.

I Norge har också småförbrukarna kunnat konkurrensutsätta sin elanskaffning sedan början av 1995 genom ett förfarande med en belastningskurva. I Norge bildas en belastningskurva inom varje distributionsnät för varje timme som skillnaden mellan nätets totala belastningskurva och belastningarna hos de elanvändare som har timmätning. Samma kurva tillämpas på nätområdet i fråga på alla elanvändare som inte har mätning per timme (förbrukning under 500 000 kilowattimmar per år).

I Sverige krävs av en elanvändare som köper el av någon annan än den lokala försäljaren en mätare som registrerar timvis. Enligt en lagändring som gäller från den 1 juli 1997 kan ett nätbolag dock uppbära högst 2500 kronor i mätkostnader av en liten elanvändare. I Sverige utreds vidare också förutsättningarna för att förfarandet med belastningskurvor skall kunna tas i bruk.

1.3. Bedömning av nuläget

Med tanke på elmarknadens funktionsduglighet är det viktigt att elsystemet fungerar tekniskt oklanderligt också i den nya konkurrenssituationen. Systemet skall också ge elhandeln förhållanden som främjar konkurrensen och är lika för alla parter. Marknadens funktionsduglighet kan främjas genom att spelregler som är så enkla som möjligt men samtidigt lika för alla parter görs upp för elmarknaden. I den nuvarande elmarknadslagstiftningen finns inga bestämmelser om balanshantering och balansavräkning.

När konkurrensen på elmarknaden inleddes var elverken delvis ännu oförberedda på den nya situationen. En del av elförsäljarna har börjat bredda sin verksamhet utanför sitt

traditionella verksamhetsområde. Andra igen har koncentrerat sig på att behålla sina nuvarande kunder.

På distributionsnättnivå har det förekommit oklarheter och tvister om hur balansansvaret skall ordnas när el har sålts från ett distributionsnät till ett annat. Eftersom det inte finns några bestämmelser om balanshantering och balansavräkning, har elbranschens organisationer gett rekommendationer i saken. Rekommendationerna har förbättrat situationen men inte löst alla problem och tvister. Dessutom har rekommendationerna innehållit drag som begränsar konkurrensen. Elanvändarna har inte varit med och utarbetat rekommendationerna.

Den enhet som svarar för den riksomfattande balanshanteringen och balansavräkningen har en viktig ställning i hela systemet. Dess organisation och verksamhet skall vara jämlika och icke-diskriminerande och i dem får inte förekomma faktorer som begränsar konkurrensen. Därför är det ändamålsenligt att i elmarknadslagen bestämma, vem som svarar för den riksomfattande balanshanteringen och balansavräkningen och använder sig av de rättigheter som sammanhänger med detta.

Det system som för närvarande skall följas i balanshanteringen och balansavräkningen har till vissa delar väckt kritik. Särskilt har organiserandet av och ägarbasen i den enhet som svarar för den riksomfattande balanshanteringen, Finska Kraftbalans Ab, kritiserats. I den nuvarande lösningsmodellen är de största producenterna huvudägare i balanskraftsenheten. Producenterna handlar reglerkraft med balanskraftsenheten, bl.a. säljer de reglerkraft till enheten. Samma producent handlar också balanskraft med enheten, bl.a. köper de balanskraft av enheten. Producenterna deltar också i balansavräkningen. Arrangemanget är inte ägnat att öka förtroendet för att verksamheten är lika för alla på elmarknaden.

Eftersom den norska, den svenska och den finska elmarknaden i dagens läge bildar ett enhetligt marknadsområde, måste det också beaktas hur väl de nordiska systemen passar samman och vilka spelreglerna är i de olika systemen när ett system för balanshantering och balansavräkning skapas för vårt land. De norska och de svenska myndigheterna och stamnätsenheterna har också kritiserat ägarupbyggnaden i vår nuvarande riksomfattande balanskraftsenhet.

När elmarknaden öppnades för konkurrens blev de allra största ca 2000 elanvändarna delaktiga av konkurrensen i det första skedet. Utgående från företagna utredningar hade över hälften av dessa elanvändare ingått ett nytt elavtal. Över hälften av de nya avtalen hade ingåtts till lägre priser än tidigare. Huvuddelen av kunderna hade ingått ett nytt avtal med sin tidigare elförsäljare och endast en liten del hade bytt elförsäljare.

Också de mindre elanvändarna har från ingången av år 1997 i princip haft rätt att fritt välja sin elförsäljare. Konkurrensutsättandet är dock inte ekonomiskt lönsamt för små elanvändare till följd av att den registrerade timmätaren, som krävs i dagens läge, är så dyr. Om en stor del av elanvändarna saknar möjligheter till konkurrensutsättande föreligger det en risk att de får betala för den fria elförsäljningen. Därför är det viktigt att alla elanvändare också i praktiken har möjlighet att utsätta sin elanskaffning för konkurrens oberoende av om de utnyttjar denna möjlighet eller inte.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

2.1. Mål och medel

De allmänna principerna för balansansvaret och balansavräkningen

En sund och fungerande konkurrens inom elhandeln förutsätter att balansansvaret och balansavräkningen har organiserats jämlikt och klart med tanke på elmarknadens parter. En rättvis och jämlik behandling av de olika marknadsparterna måste tryggas på så sätt att gemensamma tjänster organiseras så öppet som möjligt, att det förekommer så lite handelshinder som möjligt och att parterna behandlas lika. Samtidigt måste det ombesörjas att information kan fås öppet och i rätt tid. Den part som svarar för tjänsterna får inte diskriminera de olika parterna och den skall agera enligt samma principer å ena sidan i fråga om sina egna aktieägare och dotterbolag och å andra sidan i fråga om andra marknadsparter. Dessutom skall pris-sättningen av alla tjänster vara öppen och lika och basera sig på anbudstävlingar eller andra öppna förfaringssätt. Vid behov skall myndigheterna ha de medel som behövs för

att kunna ingripa i elmarknadens verksamhet, om marknaden fungerar bristfälligt.

Med balansansvar avses ansvar för att elanskaffningen och elförbrukningen, dvs. elbalansen, under varje timme hålls i jämvikt. Syftet med balansavräkningen är att i efterskott utreda elhandeln under varje timme. Som resultat av denna utredning erhålls elbalansen för varje part i elhandeln.

Utgångspunkten skall vara att varje part på elmarknaden sörjer för sin egen balans. Dessutom behövs en separat balanskraftsenhet för skötseln av det riksomfattande balansansvaret. Balanskraftsenheten skall sörja för jämvikten i kraftbalansen i hela landet samt för balansen i förhållande till grannländerna. Denna uppgift förutsätter att verksamhets sättet och organiserandet är särskilt jämnt.

Organiserandet av balansavräkningen bör ske så att distributionsnätinnehavaren svarar för att en balansavräkning görs i fråga om dennes eget nät och den ovan nämnda balanskraftsenheten på riksnivå och i förhållande till grannländerna. Övriga eventuella balansavräkningsparter skall svara för balansavräkningen i fråga om sina egna öppna kraftleveranser.

Systemansvar

Det tekniska systemansvaret enligt gällande lagstiftning och det riksomfattande balansansvaret bildar tillsammans en helhet, med vilken elsystemets funktionsduglighet hantearas på kort sikt. Det är svårt att dra en gräns mellan dem. Följaktligen är det ändamålsenligt att utvidga begreppet systemansvar så att det också täcker det riksomfattande balansansvaret. Även med tanke på balanshanteringsystemets verksamhet är det ändamålsenligt att den riksomfattande balansavräkning som i efterskott skall göras i fråga om handeln med el också inbegrips i systemansvaret. Ett systemansvar som inbegriper det riksomfattande balansansvaret är med tanke på övervakningen enklare än ett ansvar som har spjälkats upp på flera delar.

Norden bildar en enhetlig elmarknad. Den nordiska elhandeln förutsätter att både egna och andra länders marknadsparter behandlas lika i varje land och att verksamhetssätten är så enhetliga som möjligt. Därför är det med tanke på den nordiska elmarknaden viktigt att de val som skall träffas i fråga om systemansvaret är förenliga med lösningarna i de andra nordiska länderna. De behöver

dock inte vara likadana.

Parterna bör kunna lita på att den instans som skall ges systemansvar agerar jämnt och öppet i förhållande till sina avtalsparter på elmarknaden. Den instans som skall ges systemansvar bör åtnjuta allmänt förtroende bland sektorns aktörer, myndigheter och kompanjoner inom den nordiska företagsverksamheten. Den bör eftersträva att regleringsresurserna används ekonomiskt och effektivt. Dessutom bör systemansvaret ordnas så att marknadsparterna kan lita på att elsystemet fungerar också i exceptionella situationer.

Den enhet som svarar för den riksomfattande balanshanteringen

För att ett tillräckligt förtroende skall kunna bibehållas för den riksomfattande balanskraftsenheten, bör balanskraftsenheten organiseras så att konfidentiella uppgifter och uppgifter som gäller andra företag inte kan överföras till enhetens ägarparter.

Med tanke på förtroendet för elmarknaden är en stamnätinnehavare en bättre lösning än ett balanskraftsbolag som ägs av producenterna och stamnätbolaget. En lösningsmodell som producenterna själva har organiserat kan ge upphov till misstankar om att konfidentiella uppgifter om balansavräkningarna och handeln med balanskraft inom bolaget ställs till konkurrerande marknadsparters förfogande. Denna aspekt har betonats av flera marknadsparter. De nordiska stamnätinnehavarna har dessutom ansett att en balanskraftsenhet med producentmajoritet skulle äventyra Finlands förutsättningar att integrera sin elmarknad med den nordiska.

Med tanke på att elsystemet har öppnats för konkurrens är det också annars ändamålsenligt att en stamnätinnehavare sörjer för det systemansvar som har presenterats ovan. Stamnätet och den produktionskapacitet som kopplats till det bildar en helhet, vars drift någon instans borde ha ansvar för i synnerhet i exceptionella situationer. Stamnätinnehavaren har både de redskap och den information som behövs för denna uppgift.

Anskaffningen av reglerkraft och handeln med balanskraft

Balanskraftsenheten idkar reglerkraftshandel med producenterna och andra lämpliga

parter. Av den reglerkraft som balanskraftsenheten har anskaffat gör enheten en balanskraftsprodukt, med vilken den idkar handel med de parter inom elhandeln som behöver balanskraft. Syftet med denna verksamhet är att återställa jämvikten i den riksomfattande elbalansen. Balanskraftsenheten är ingen egentlig elförsäljare utan den strävar i sin verksamhet efter att den elhandel den idkar till nettomängden skall vara så liten som möjligt. Handelsvolymen uppgår till mindre än 100 miljoner mark per år, dvs. ca 0,5 % av totalbeloppet inom elhandeln.

För att verksamheten på elmarknaden skall vara jämlik och trovärdig förutsätts att reglerkraft anskaffas på en elmarknad där det förekommer konkurrens. Härvid bestäms priset på balanskraftsenergi utgående från anbud som gäller för varje timme t.ex. på en elbörs.

Driftssäkerheten och en ändamålsenlig drift i det riksomfattande elsystemet kan förutsätta att en viss minimimängd reglerkapacitet hela tiden och i alla förhållanden kan användas av balanskraftsenheten. Balanskraftsenheten kan också fastare reservera denna del av reglerkapaciteten till sitt förfogande så att balanskraftsenheten kan använda denna kapacitet som sin egen. I fråga om denna kapacitet skall balanskraftsenheten följa anskaffningsförfaranden som är jämlika och icke-diskriminerande och som baseras på offerter.

Avsikten är att balanskraftsenheten skall skaffa reglerkraft och reglerkapacitet från parter som kan erbjuda sådan kapacitet som kan regleras uppåt eller nedåt. Dyliga parter kan utöver de inhemska elproducenterna vara t.ex. övriga nordiska elproducenter. Även övriga metoder som är jämförbara med reglerkraft, såsom bruket av fränkoppningsbara belastningar, bör beaktas vid anskaffningen av reglerkraft. För att verksamheten på marknaden skall vara trovärdig förutsätts att ägandet av reglerkraftsreserver och balanskraftsenheten så väl som möjligt hålls åtskilda från varandra.

Inköpspriserna för reglerkraft och försäljningspriserna för balanskraft, vilka bestäms utgående från anbud, skall vara offentliga.

En part på elmarknaden kan antingen anskaffa reglerkraft från balanskraftsenheten eller ha en utomstående balansansvarig. Om elförsäljaren inte har avtalat om öppen kraftleverans med balanskraftsenheten, bör en utomstående balansansvarig utses i elförsäl-

jarens avtal om öppen kraftleverans. Genom egen öppen kraftleverans antingen direkt från balanskraftsenheten eller via kedjan av egna öppna kraftleveranser återställer denna balansansvariga jämvikten mellan elförsäljarens produktion och anskaffning samt leveranser och förbrukning.

Balansansvariga

Elmarknadens funktionsduglighet och det finska elsystemets driftssäkerhet förutsätter att alla parter på elmarknaden svarar för sin egen balans. Varje parts egen elanskaffning och elanvändning, inklusive återförsäljning, skall motsvara varandra på timnivå.

Jämvikten i kraftbalansen kan ombesörjas så att en part på elmarknaden alltid har en så kallad öppen leverantör som levererar skillnaden mellan förbrukningen och de fasta leveranserna. De öppna leverantörerna skall bilda en obruten kedja genom alla skeden av elhandeln.

För vissa aktörer, såsom en organiserad marknadsplats dvs. en elbörs, är det främst frågan om en säkerhetsåtgärd. I vanliga fall motsvarar inköpen och försäljningarna på elbörsen varandra.

För en konsument som avses i konsumentskyddslagen (38/1978) är avsikten att balansansvaret i fråga om vissa anmälnings-skyldigheter skall överföras till elförsäljaren.

Balansavräkningens principer

Den handel med el som ägt rum skall utredas i efterskott så att man vet vilken försäljares och vilken kunds el som har matats in i och tagits ut ur elnätet under respektive timme. Därmed är en fungerande balansavräkning en förutsättning för en välfungerande elmarknad.

Balansavräkningen är en serviceverksamhet som kan jämföras med nätverksamheten och som möjliggör handeln med el. När nätbolaget sörjer för balansavräkningen eller delfunktioner av den, gäller bestämmelserna om jämlikhet och icke-diskriminering i nätverksamheten också balansavräkningen. Vid balansavräkningen är emellertid åtminstone i begynnelseskedet också elförsäljare och andra parter i elhandeln med, vilka bestämmelserna om nätverksamheten inte gäller. Därför är det nödvändigt att separat bestämma om att principerna om jämlikhet och icke-diskriminering skall följas i balansavräkning-

gen. Om det är nödvändigt att begränsa antalet parter som deltar i balansavräkningen, skall om detta kunna bestämmas genom förordning. Om missbruk av uppgifter har bestämts i 49 § elmarknadslagen att detta är straffbart och det föreligger inget behov att utfärda nya bestämmelser om detta.

Med tanke på att balansavräkningen skall lyckas är det viktigt att de uppgifter som balansavräkningen kräver i rätt tid ges till dem som utför balansavräkningen. Varje avräkningsled skall sörja för att övriga parter som deltar i balansavräkningen får de uppgifter de behöver i tid.

Distributionsnätinnehavaren skall svara för organiserandet av balansavräkningen och det informationsutbyte som sammanhänger med denna i fråga om distributionsnätets öppna kraftleveranser. Den öppna leverantören skall vara ansvarig för att nätinnehavaren får uppgifter om när de öppna kraftleveranserna börjar och slutar.

Småförbrukare utan timmätning

Syftet med att skyldigheten till timmätning slopas är att öppna elmarknaden också för småförbrukare, som i annat fall skulle stå utanför marknaden till följd av att den mätutrustning som krävs i dagens läge är så dyr. Dylika elanvändargrupper är bl.a. hushållen och jordbrukslägenheterna samt småföretagen. De investeringar som krävs för en timregistrerande mätare samt för den dataöverföring som behövs är för närvarande några tusen mark. Den nytta som småförbrukarna får av att de kan utsätta sin elanskaffning för konkurrens räcker inte för att täcka kostnaderna för mätutrustningen.

Enligt propositionen skall den elenergi som småanvändarna förbrukar mätas genom att befintliga mätare av kilowattimmar, som registrerar energin i en eller flera tidszoner, används. I balansavräkningen skall belastningskurvor per kundgrupp användas när den el som de olika elförsäljarna vid varje timme har levererat på distributionsnätets område beräknas. Dessa kurvor skall inte användas vid faktureringen av elanvändarna, utan faktureringen skall grunda sig på samma slags mätning som idag.

Ministeriet och elmarknadsmyndigheten följer upp hur väl modellen med en belastningskurva fungerar samt dess effekter på de olika försäljarnas och elanvändarnas ställning. Vid behov utarbetar myndigheterna

förslag till ändring av elmarknadsförordningen och ministeriets beslut.

2.2. De viktigaste förslagen

Begreppet systemansvar i den nuvarande elmarknadslagen skall utvidgas. Enligt vad som föreslås skall systemansvaret också täcka det riksomfattande balansansvaret. Därmed skall en och samma organisation svara för ändamålsenligt upprätthållande och drift av elsystemet samt för balansansvaret i landet. Avsikten är att ett nytt riksomfattande stamnätsbolag ensamt skall sörja för det utvidgade systemansvaret.

De krav på jämlikhet, icke-diskriminering och skälighet som gäller nätverksamheten skall också gälla balanskraftshandeln.

De avgifter som skall betalas till innehavaren av reglerkapaciteten och som fastställs utgående från offerter samt priserna på reglerenergi skall vara offentliga. Däremot skall enskilda offerter om reglerkapacitet, som innehavarna av reglerkapacitet har gett, inte stå till andra parter än offertgivarens och balanskraftsenhetens förfogande.

Varje part på elmarknaden skall vara ansvarig för sin egen elbalans, dvs svara för jämvikten mellan sin elanskaffning samt sin elanvändning och sina elleveranser under varje timme. Varje part skall ha ett öppet kraftleveransavtal. Kedjan av öppna kraftleveranser bör sträcka sig till balanskraftsenheten.

Avsikten är att lagstifta om att principerna om jämlikhet och icke-diskriminering skall följas vid balansavräkningen också då det är någon annan än nätinnehavaren som bjuder ut balansavräkningstjänster.

I balansavräkningen och balansutredningen för distributionsnätet skall försäljarnas elenergi för småförbrukarnas del beräknas utgående från typbelastningskurvor och mätningar per kundgrupp. Samtidigt skall det krav på en mätare med registrering varje timme, som i dag är en förutsättning för att elanskaffningen skall kunna utsättas för konkurrens, slopas i fråga om småförbrukarna. Om denna sak skall bestämmas närmare genom förordning och ministeriets beslut.

Parterna på elmarknaden skall vara skyldiga att meddela varandra sådana mätninguppgifter som gäller produktion, användning och leveranser av el och andra uppgifter som är nödvändiga för uppfyllandet av balansansvaret och för balansavräkningen.

3. Propositionens verkningar

3.1. Verkningarna för distributionsnätinnehavarna

Balansavräkningen och den skyldighet att ge uppgifter som sammanhänger med denna samt insamlandet av olika slag av anmälningar om de kunder som byter leverantör ökar nätinnehavarnas arbetsmängd och kräver investeringar. Hur stora distributionsnätinnehavarnas arbetsmängder och kostnader blir av det som föreslås i propositionen påverkas av nätverksamhetens omfattning och hur systemet genomförs. Om arbetsmängden jämförs med det förfarande gällande avvikelser i elektriciteten som var i bruk år 1996, kan det nya systemet t.o.m. minska personalkostnaderna.

Små nätinnehavare, som bara har några kunder som omfattas av konkurrens, klarar sig åtminstone i början med att göra balansavräkningen och leverera uppgifterna för hand: t.ex. för några kunder krävs ca en timmes arbete per dag. Behandlingen av typbelastningskurvorna för småförbrukare kräver dock i fortsättningen något slags programvara för balansavräkningen.

Största delen av distributionsnätinnehavarna har skaffat sig eller håller på att skaffa sig programvara för balansavräkningen, som automatiskt beräknar balanserna ur uppgifterna i mätningsdatabasen och sänder resultaten i elektronisk form till de balansansvariga. Investeringskostnaderna för systemet bedöms vara några hundratusen mark per distributionsnätinnehavare. Några möjliga systemleverantörer står till buds. Det tilläggsarbete som skall krävas av distributionsnätinnehavaren är relativt litet.

I några fall är det möjligt att genomföra ett balanshanteringssystem i samarbete mellan flera nätinnehavare. Härvid sjunker de årliga kostnaderna för systemet och den dagliga arbetstid som krävs blir kortare. Vissa bolag erbjuder också distributionsnätinnehavarna helhetstjänster, som innehåller mätning, databehandling, balansavräkning och sändning av uppgifterna till de olika parterna.

Utvecklandet av de programvarumoduler som behövs för behandlingen av typbelastningskurvorna för småförbrukare utökar i någon mån investeringskostnaderna för balanshanteringssystemet. Det är möjligt att göra behandlingen av kurvorna sådan att den

inte i väsentlig grad ökar distributionsnätinnehavarnas arbetsmängd.

3.2. Verkningarna för elförsäljarna och elproducenterna

Utsträckandet av konkurrensen på elmarknaden så att den också omfattar småförbrukarna ökar elminutförsäljarnas risker. De nuvarande försäljningstarifferna för partiel baserar sig delvis på inköp av effekt. Minutförsäljaren har förbundit sig vid effektavgifterna, också i det fall att elförsäljningen sjunker när kunderna byter leverantör. Återförsäljaren måste då hitta en ny återförsäljningsmarknad för sin el t.ex. på elbörsen.

Balanshanteringen kräver tilläggsarbete och utvecklande av programvaror för att elanskaffningen och elförbrukningen skall kunna hållas i balans. Vad de kommer att kosta är svårt att bedöma, eftersom de å andra sidan sammanhänger med utvecklandet av hjälpmedel och programvaror för elhandeln och elanskaffningen.

Ett nytt riksomfattande balanshanteringssystem skapar neutrala möjligheter för olika elförsäljare och elproducenter att konkurrera på marknaden. Den anskaffning av reglerkraft som ansluter sig till systemet baserar sig också på öppen konkurrens och detta effektiverar elförsäljarnas verksamhet.

3.3. Verkningarna för elanvändarna

Klara spelregler för balanshanteringen och balansavräkningen undanröjer hindren för konkurrens. Förbättrade konkurrensförutsättningar och elförsäljarnas och elproducenternas effektiverade verksamhet sänker nivån på elpriset eller stävjar åtminstone pressen på att höja priserna. Genom detta drar alla elanvändare nytta av reformen.

Småanvändarnas möjligheter att utsätta sina elinköp för konkurrens ökar avsevärt kundfältet på den öppna elmarknaden. Särskilt småföretag, jordbrukslägenheter och hushåll med eluppvärmning drar nytta av reformen.

I de hushåll som inte har eluppvärmning har reformen inte särskilt stor effekt på elfakturorna. Också för dessa användargrupper är reformen av betydelse, eftersom den förhindrar korssubventionering mellan olika användargrupper. Eftersom alla elanvändare

kan välja sin elleverantör, utjämnar reformen prissättningen mellan de olika elbolagen samt stävjar pressen på att höja priset.

För sådana elanvändare som fortsätter att vara kunder hos den lokala elförsäljaren och inte låter elförsäljarna konkurrera om sin elanskaffning medför den föreslagna ändringen av lagen inga nya åtgärder.

3.4. Verkningarna på statsekonomi

Den föreslagna ändringen av lagen ökar elmarknadscentralens tillsynsuppgifter med uppskattningsvis ett halvt årsverke. Elmarknadscentralens resurser måste i vilket fall som helst utökas bl.a. för att tillsynen över prissättningen av elöverföringarna skall kunna effektivteras. Eftersom elmarknadscentralen är ett ämbetsverk med nettobudgetering, skall kostnaderna för mera personal täckas upp med de avgifter som elmarknadscentralen uppbär för tillsynen.

3.5. Verkningarna på miljön

Propositionen har inga miljöverkningar.

4. Beredningen av propositionen

4.1. Beredningskedan och beredningsmaterial

Handels- och industriministeriet tillsatte i maj 1996 utredningsmän som skulle presentera sådana verksamhets- och organisationsätt för det riksomfattande elsystemets balanshantering och balanskraftshandel som så väl som möjligt främjar handeln och konkurrensen på elmarknaden i landet och på den nordiska elmarknaden. Dessutom skulle de krav som skall ställas på systemets tekniska funktionsduglighet beaktas. Utredningsmännen överlätt sin rapport till ministeriet i oktober 1996.

Utredningsmännens arbete grundade sig delvis på de bakgrundsutredningar som har gjorts i branschens organisationer och bolag. Denna regeringsproposition baserar sig på utredningsmännens rekommendationer, med undantag av organiserandet av en separat balanskraftsenhet som skall inrättas för den riksomfattande balanshanteringen. Utredningsmännen föreslog att balanshanteringen bör organiseras i form av ett separat aktiebo-

lag, där också elproducenter skulle vara ägare vid sidan av stamnätsbolaget.

Handels- och industriministeriet tillsatte i mars 1996 en arbetsgrupp för en elmarknad utan timmätning som fick i uppdrag att utreda småanvändarnas möjligheter att få tillträde till den fria elmarknaden utan sådan timregistrerande mätning som förutsätts i elmarknadsförordningen. Arbetsgruppen fick dessutom i uppdrag att ge ett förslag om det praktiska genomförandet och de ändringar som behövs i elmarknadslagen och elmarknadsförordningen samt utarbeta förslag till de beslut som eventuellt behövs. I arbetsgruppen fanns representanter för konsumentombudsmannen, Finska elenergiförbundet rf, elmarknadscentralen och handels- och industriministeriet. Arbetsgruppen överlätt sin slutrapport till ministeriet i december 1996.

Vardera utredningen sändes på remiss. Utgående från utredningarna och utlåtandena över dem bereddes som tjänsteuppdrag vid handels- och industriministeriet ett utkast till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av elmarknadslagen. Över utkastet begärdes utlåtanden och utgående från dem fortgick beredningen av regeringens proposition.

I den energipolitiska redogörelse som statsrådet gav riksdagen den 3 juni 1997 har det konstaterats att man med hjälp av typförbrukningskurvor försöker åstadkomma möjligheter för småförbrukarna att bli delaktiga av konkurrensen och att elhandelns balanshantering och balansavräkning ordnas på ett sätt som är icke-diskriminerande och som väcker förtroende bland elhandelns parter.

4.2. Remissutlåtanden

Handels- och industriministeriet sände utkastet till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av elmarknadslagen (utkast 13.3.1997), som hade beretts som tjänsteuppdrag, på remiss. Utlåtande begärdes av 17 instanser, av vilka 15 hörsammade begäran. Dessutom gav 11 andra instanser utlåtande. Följande gav utlåtande: energipolitiska rådet, elmarknadscentralen, konkurrensverket, konsumentombudsmannen, Finska elenergiförbundet rf, Energibranschens Centralförbund rf, Finlands Kommunförbund, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund rf, Företagarna i Finland rf, Centralhandelskammaren, Finska Stannät Ab, Fins-

ka Kraftbalans Ab, Finlands Egnahemsförbund rf, Finlands Fastighetsförbund rf och VTT Energi. Dessutom gav de största elproducenterna och elpartiförsäljarna samt vissa elverksgrupperingar och elverk sina utlåtanden.

Största delen av remissinstanserna ansåg att de föreslagna ändringarna var nödvändiga och godtagbara eller åtminstone motsatte de sig inte dem. I fråga om organiserandet av det riksomfattande balansansvaret gick åsikterna klart isär: de instanser som representerar elanvändarna och distributionsverken understödde de principer som har presenterats i utkastet. De instanser som representerar storproducenterna och storanvändarna av el ansåg att det nuvarande systemet, som grundar sig på det av producenterna ägda Finska Kraftbalans Ab, är bättre.

Särskilt elmarknadscentralen, konkurrensverket, Företagarna i Finland, VTT Energi, Vattenfall Ab samt gruppen EK-12 och Kymmivoima Oy som representerar distributionsverken betonade att balanskraftsenheten bör vara oberoende och neutral. Energibranschens Centralförbund konstaterade att företagen i branschen mycket motstridigt har tagit emot de föreslagna ändringarna som gäller balanshanteringen och balansavräk-

ningen. Energibranschens Centralförbund, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, Centralhandelskammaren och Pohjolan Voima Oy ansåg att man ännu borde utreda möjligheterna att utveckla systemet utgående från nuvarande praxis. Energipolitiska rådet ansåg att funktionerna bör organiseras så att de är rättvisa och jämlika ur de olika marknadsparternas synvinkel och så att det inte uppkommer hinder för konkurrensen.

Av dem som tog upp modellen med en belastningskurva i sina utlåtanden understödde nästan alla den grundlösning med riksomfattande belastningskurvor per kundgrupp som presenterades i lagutkastet. Enligt Energibranschens Centralförbunds åsikt bör man avstå från att övergå till ett förfarande med en belastningskurva. Finska elenergiförbundet och distributionselverken understödde i sina utlåtanden en lägre gräns vid tillämpningen av belastningskurvor. Företagarna i Finland understödde för sin del en högre gräns. Elenergiförbundet och vissa andra instanser ansåg att tillräckligt med tid bör reserveras för att modellen med en belastningskurva skall kunna träda i kraft. Företagarna i Finland och Finlands Fastighetsförbund föreslog för sin del att ändringarna bör fås att träda i kraft så snart som möjligt.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

3 §. I paragrafen definieras de termer som ingår i de bestämmelser som kompletterar 4 kap. i elmarknadslagen.

Med ministerium skall i elmarknadslagen i enlighet med reglementet för statsrådet (1522/1995) avses det ministerium som behandlar elmarknadsärenden. Enligt 23 § i gällande reglemente hör elmarknadsärendena som en del av gruppen energiärenden till handels- och industriministeriets verksamhetsområde.

I 13 punkten i paragrafen skall en lagteknisk ändring göras, som beror på att till paragrafen fogas punkterna 14—16.

Med balansavräkning skall avses ett förfarande som hör till landets elproduktions- och elöverföringssystem och med vilket de parter som sköter balansavräkningsuppgifter i efterskott utreder den handel med el som ägt rum under varje timme. Som resultat av balansavräkningen erhålls elbalanserna för elmarknadens parter, dvs. en parts produktion och annan anskaffning av el samt elanvändning och leveranser till andra parter samt partens balansavvikelse. Balansavräkningen skall innehålla åtgärder till vilka hör mätning av produktionen, förbrukningen och överföringen av el samt datahantering och rapportering av dessa uppgifter till de parter på elmarknaden som behöver uppgifterna. Balansavräkningen skall följaktligen vara en uppgift som sammanhänger med upprätthållandet av marknadsplatsen för el, och den skall till följd av sin art i regel ingå i nätnnehavarnas uppgifter och i elnätsverksamheten.

Elsystemets funktionsduglighet förutsätter att elproduktionen och elförbrukningen i hela landet, inklusive elimporten och elexporten, hela tiden är i balans. Det främsta ansvaret för att den egna produktionen och

övrig anskaffning samt förbrukningen och leveranserna står i balans har varje part på elmarknaden. Den balans som elsystemet förutsätter är det dock inte möjligt att upprätthålla utan en aktör som sörjer för att produktionen och importen samt förbrukningen och exporten i hela landet är i balans. Denna aktör skaffar den reglerkapacitet och reglerkraft som behövs för upprätthållandet av balansen samt idkar med hjälp av kapaciteten balanskraftshandel med elmarknadsparterna som återställer balansen mellan deras anskaffning och leveranser. Ansvaret för denna verksamhet skall kallas riksomfattande balansansvar och i det skall också ingå ansvaret för den riksomfattande balansavräkningen.

Med balanskraft skall i elmarknadslagen avses elström med vilken den balanskraftsenhet som i praktiken sörjer för det riksomfattande balansansvaret återställer balansen mellan en elmarknadsparts elanskaffning och elleverans så att de blir lika stora. I denna proposition har termen balanskraft en snäv betydelse. Termen används också i en vidare betydelse, varvid den även omfattar den el om vilken i denna proposition används termen öppen leverans.

4 kap. Systemansvar, balansansvar och balansavräkning

16 §. I elmarknadslagens nuvarande 16 § bestäms om systemansvar. Systemansvarets innehåll skall breddas genom att utöver den driftsövervakning av stamnätet och hantering av störningar samt upprätthållande av elfrekvensen, om vilka sedan tidigare bestäms i systemansvaret, i det också inbegrips det riksomfattande balansansvaret som definieras i 3 § 15 punkten. Samtidigt skall utvecklingen i stamnätsverksamheten uppmärksammas, i och med vilken landets stamnät har samlats

till en helhet som besitts och drivs av ett bolag, i stället för som tidigare av två nätinnehavare i samarbete.

Den stamnätsinnehavare som har getts systemansvar, dvs den systemansvariga, skall ha skyldighet att på riksnivå organisera den hantering av balansen mellan produktionen och förbrukningen som krävs för att landets elsystem skall vara funktionsdugligt. Detta skall utöver med en tidsfrist på några minuter, i enlighet med vad som för närvarande har bestämts i fråga om ansvaret för att frekvensen upprätthålls, också ske med en tidsfrist på respektive timme. Det riksomfattande balansansvaret utsträcks därmed till de regleråtgärder som skall utföras eller inledas under respektive timme. Under en period som räcker längre än en timme skall upprätthållandet av balansen mellan produktionen och förbrukningen i främsta hand ske direkt utgående från avtal mellan elförsäljare och elköpare.

Den systemansvariga skall ha i uppgift att organisera anskaffningen av driftsduglig, inhemsk och utländsk reglerkapacitet som behövs för den reglering som sker under en drifttimme samt att organisera användningen av kapaciteten på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Vidare skall den systemansvariga som balanskraft till parterna på elmarknaden bjuda ut den reglerkraft som uppkommer vid regleråtgärderna för att dessa parter skall kunna uppfylla sitt eget balansansvar. Den systemansvariga skall också ha skyldighet att organisera balansavräkningen på riksnivå.

Endast en part kan ha i uppgift att utöva det riksomfattande balansansvaret i landets elsystem. Uppgiften utgör ett nödvändigt monopol i reglerkrafts- och balanskraftshandeln med tanke på att elsystemet skall vara funktionsdugligt. Till följd av detta skall det ställas höga krav på att det praktiska genomförandet av det riksomfattande balansansvaret skall vara tillförlitligt, jämligt och icke-diskriminerande. Den systemansvariga bör organisera skötseln av det riksomfattande balansansvaret i en separat balanskraftsenhet, som skall vara verksam i den systemansvarigas organisation antingen som en separat enhet inom organisationen eller som ett separat dotterbolag som i sin helhet ägs av den systemansvariga. Balanskraftsenhetens organisation skall dessutom ordnas så att de uppgifter om handel med el som hör till elmarknadsparternas affärshemligheter och som enheten får i sin besittning inte överförs från

enheten till parternas konkurrenter. Elmarknadsmyndigheten bör beakta dessa faktorer när den överväger om den stamnätsinnehavare som skall ges systemansvar uppfyller de krav om vilka bestäms i 2 § elmarknadsförordningen. Enhetens organ och anställda skall bindas av sekretessplikten i 49 § elmarknadslagen.

För att elmarknadens parter skall ha samma möjligheter att konkurrera förutsätts jämlik och icke-diskriminerande behandling från balanskraftsenhetens sida. Till följd av detta skall den reglerkrafts- och balanskraftshandel som balanskraftsenheten idkar grunda sig på så neutrala principer som möjligt ur elmarknadsparternas synvinkel. Dessa principer preciseras i den föreslagna 16 a §.

Den tekniska delen av systemansvaret skall preciseras så att den bättre motsvarar nuvarande praxis och terminologi. Den systemansvariga skall kunna ställa villkor också för andra parter än de produktionsinrättningar och nätinnehavare som direkt har anslutit sig till stamnätet. Den systemansvariga skall kunna ställa villkor också för elanvändarnas kraftbelastningar. Det är nödvändigt att belastningarna kan kopplas från i situationer med svåra störningar. Genom detta förhindras att värre störningar uppkommer och tryggas eltillförseln till viktiga objekt.

Enligt den offentlighetsprincip som ingår i elmarknadslagen är elnätsinnehavare och elminutförsäljare, som har monopol eller dominerande ställning på marknaden, skyldiga att publicera försäljningspriserna och försäljningsvillkoren för sina tjänster samt grunderna för hur dessa fastställs. Eftersom tillämpningen av gällande bestämmelser på balanskraftsenhetens verksamhet skall vara beroende av prövning, skall enligt vad som föreslås, i 16 § intas motsvarande bestämmelse för de tjänster som sammanhänger med systemansvaret. Den som har systemansvar skall publicera och till elmarknadsmyndigheten anmäla också de anskaffningsvillkor och anskaffningspriser för reglerkraft som balanskraftsenheten har följt samt grunderna för hur de fastställs till de delar som publicerandet av dem inte äventyrar konkurrensen inom handeln med reglerkraft. Sådana uppgifter är t.ex. kapacitetsavgifter och priser på reglerkraft som bildats via konkurrens samt de villkor som skall ställas för deltagande i reglerkraftshandeln. Den som har systemansvar skall publicera och till elmarknadsmyndigheten anmäla handelsvillko-

ren och priserna för den reglerkraft som denne har erbjudit elförsäljarna samt grunderna för hur de fastställs. Sådana uppgifter är t.ex. kapacitetsavgifter för balanskraft och energipriser samt de villkor som skall ställas för deltagande i balanskraftshandeln. Även de villkor som avses i 2 mom. skall publiceras och anmälas till elmarknadsmyndigheten.

Om sättet att realisera och innehållet i systemansvaret skall närmare bestämmelser kunna ges genom förordning. Detta är nödvändigt t.ex. i det fall där oklarhet uppkommer om innehållet i den systemansvarigas skyldigheter och i de rättigheter som sammanhänger med dessa och där denna oklarhet försvårar elsystemets och elmarknadens funktion.

16 a §. För att elmarknadens parter skall ha jämbördiga konkurrensmöjligheter förutsätts att balanskraftsenheten behandlar dem jämlikt och icke-diskriminerande. Till följd av detta skall den anskaffning av reglerkraft som balanskraftsenheten bedriver samt handeln med balanskraft grundas på så neutrala principer som möjligt ur elmarknadsparternas synvinkel. Villkoren bör vara jämlika och icke-diskriminerande för elmarknadens parter och i dem får inte ingå villkor eller begränsningar som är ogrundade eller som uppenbarligen begränsar konkurrensen inom elhandeln.

Balanskraftsenheten skall anskaffa reglerkraft på marknaden där konkurrens råder på så sätt att priset på reglerenergin för varje timme bildas utgående från givna offerter. Alla parter som innehar reglerkapacitet, inklusive utländska parter, skall kunna bjuda ut reglerkraft på reglermarknaden på lika och icke-diskriminerande villkor. Även de fränkopplingsbara belastningarna skall i vissa situationer kunna utgöra reglerkraft. På samma sätt skall den anskaffning av reglerkapacitet som grundar sig på långtidskontrakt basera sig på konkurrensutsättning. Med förslaget skapas därmed en reglerkraftsmarknad där prisbildningen sker utgående från marknadsmekanismen.

Den systemansvariga skall dock vid anskaffningen av reglerkraft kunna följa de motiverade villkor som krävs för att landets elsystem skall vara funktionsdugligt och effektivt. För att landets elsystem skall vara funktionsdugligt och driften av det ändamålsenlig kan det t.ex. förutsättas att en viss minimimängd reglerkapacitet hela tiden och i alla förhållanden skall stå till balanskrafts-

enhetens förfogande. Balanskraftsenheten skall härvid ha rätt att ingå avtal om fastare reservering av en del av denna reglerkapacitet för sitt bruk. Däremot skall sådana villkor och begränsningar som ser ut att vara allmänna och jämlika men som de facto har skräddarsyts för att gälla bara vissa elmarknadsparter vara förbjudna.

Balanskraftsenheten skall göra en balanskraftsprodukt av den reglerkraft som enheten har skaffat och med denna produkt skall den idka handel med elmarknadens parter i den mängd som balansavräkningen visar efter respektive timme. En part på elmarknaden skall hos balanskraftsenheten skaffa sig den reglerkraft som behövs, enligt en balansavräkning i efterskott, eller alternativt skall parten ha en utomstående balansansvarig, som sörjer för att den el som behövs för att jämvikten skall kunna återställas i partens elbalans levereras med öppna elleveransavtal. Hanteringen av den egna balansen så mycket i realtid som möjligt är en viktig konkurrensfaktor för elförsäljaren. Till följd av detta behövs den föreslagna bestämmelsen för att garantera att elförsäljarnas möjligheter att skaffa sig balanskraft från balanskraftsenheten är så jämlika som möjligt samt icke-diskriminerande och att det i balanskraftshandeln inte oskäligt finns villkor som begränsar konkurrensen i elhandeln. Den systemansvariga skall dock kunna ställa motiverade villkor för balanskraftshandeln som krävs med tanke på att landets elsystem skall vara funktionsdugligt och effektivt.

Balanskraftshandeln med balanskraftsenheten skall vara öppen för alla parter på elmarknaden som i elsystemet kan sörja för de tekniska krav som skall ställas på dem som börjar idka handel med balanskraft. Ett sådant krav kan i det utvecklingsskede som för närvarande råder i elsystemet vara de tekniska förutsättningarna för att parten i fråga skall kunna vara utomstående balansansvarig för andra parter på elmarknaden samt sörja för de skyldigheter i anslutning till detta som balansavräkningen förutsätter. Kriterierna för att en part skall få vara balansansvarig skall ställas av balanskraftsenheten.

Principerna för prissättningen av balanskraften skall också styra balanskraftshandeln så att balanskraft inte används som ersättning för egentlig elanskaffning. Däremot skall sådana villkor och begränsningar vara förbjudna som ser ut att vara allmänna och jämlika men som de facto är skräddarsydda

för att gälla bara vissa elmarknadsparter. Därmed skall t.ex. sådana villkor vara förbjudna genom vilka balanskraftshandeln begränsas endast till innehavare av reglerkapacitet. Vid prissättningen av balanskraften skall de villkor beaktas som elsystemets funktionsduglighet och effektivitet ställer.

Den balanskraftshandel som balanskraftsenheten idkar skall utgöra ett monopol. Till följd av detta skall prissättningen av reglerkraft regleras i elmarknadslagen liksom också andra motsvarande funktioner på elmarknaden. Till följd av detta skall det bestämmas att prissättningen av balanskraften skall vara skälig. Prissättningens skälighet avser i enlighet med principerna i konkurrenslagstiftningen att prissättningen skall grunda sig på uppkomna kostnader. Prissättningens skälighet skall också innebära förbud mot att ta överstora vinster, dvs. avkastningen av verksamheten skall vara skälig. I verksamheten skall man också eftersträva kostnadseffektivitet, dvs. det skall inte få förekomma en betydande skillnad mellan priset på balanskraft och kostnaderna, som skall vara så låga som möjligt. Viktigt vad gäller prissättningen är också kravet på att den och grunderna för den skall vara öppna.

I regel skall elmarknadsmyndigheten utgående från elmarknadslagen övervaka att de principer som skall iakttas vid skötseln av det riksomfattande balansansvaret genomförs, vilket också är fallet i fråga om andra delområden med anknytning till systemansvaret. Avsikten är att anskaffningspriset för reglerkraft skall fastställas utgående från marknadsmekanismen, varför det inte har föreslagits några bestämmelser i elmarknadslagen om hur priset på reglerkraft skall fastställas. Till denna del skall verksamheten hos balanskraftsenheten och hos dem som bjuder ut reglerkraft enligt nuläget regleras i den allmänna konkurrenslagstiftningen och i lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992). Samtidigt skall verksamheten till denna del övervakas av konkurrensverket.

16 b §. Elmarknadens parter skall ges balansansvar för sin egen elbalans. Balansansvar skall avse att en parts elanskaffningsavtal och egen produktion på timnivå skall täcka partens egen elförbrukning och leveranser till utomstående. Ombesörjandet av balansansvaret skall ske så att parten alltid skall ha en öppen leverantör, som har valts på marknaden, och som skall leverera el

som motsvarar underskottet i partens elbalans och ta emot överskottet av den el som parten har anskaffat. I elhandelsledet skall varje aktör ha en öppen leverantör. De öppna kraftleveranserna bildar därmed en enhetlig och obruten kedja, som sträcker sig från elanvändaren till den systemansvariga som har riksomfattande balansansvar. Via kedjan av öppna kraftleveranser skall det ombesörjas att upprätthållandet av balansen mellan landets produktion och förbrukning kan utsträckas till alla elanvändare. Skyldigheten skall också gälla elproducenter som producerar el för försäljning, för sina delägares eller sitt eget behov och försäljare som på annat håll skaffar den el de säljer samt nättinnehavare och elbörssammanslutningar och andra med dessa jämförbara parter på elmarknaden.

Balansansvaret skall därmed innebära en parts ansvar att sörja för att parten för sin del har anslutit sig till elsystemet med ett ändamålsenligt, öppet leveransavtal. Om de punkter i det öppna leveransavtalet som gäller uppfyllandet av balansansvaret skall bestämmas genom förordning. På elanvändarens ansvar skall följaktligen ankomma att sörja för att han har ett öppet leveransavtal, som uppfyller dessa krav.

Nätinnehavaren skall för sin del ha rätt att förvägra elöverföring, tills elmarknadsparten har uppfyllt sina skyldigheter gällande det öppna leveransavtalet. På detta sätt säkerställs att det finns en ansvarig betalare för varje använt elparti. Genom detta innebär balansansvaret också ekonomiskt ansvar för att vederlag erläggs för använda och anskaffade elpartier.

Om innehållet i balansansvaret skall närmare bestämmelser kunna ges genom förordning. Genom förordning skall det t.ex. bestämmas om frågor som gäller uppfyllandet av balansansvaret i de öppna kraftleveransavtalen och om anmälningsskyldigheter som sammanhänger med de öppna kraftleveransavtalen. Genom förordning överförs balansansvaret för en sådan konsument som avses i konsumentskyddslagen till elförsäljaren i fråga om vissa anmälningsskyldigheter.

16 c §. Nätinnehavarna och övriga parter på elmarknaden skall åläggas en skyldighet att ombesörja utredningen av handeln med el i efterskott, dvs. balansavräkningen. Med balansavräkning skall avses en utredning av den handel med el som genomförts under respektive timme. Som resultat av denna

skall varje elmarknadsparts kraftbalans och balansavvikelse utredas. Utgående från balansavräkningen skall det för varje elparti som har matats in i elsystemet letas reda på en leverantör samt på motsvarande sätt för varje parti som har tagits ut ur systemet en användare. Balansavräkningen skall utgöra en organisation i elsystemet som sträcker sig från elanvändaren till den systemansvariga som agerar på riksnivå.

Den balansavräkning som görs av nättinnehavaren och av den balanskraftsenhet som sörjer för den riksomfattande skyldigheten till balansavräkning som ingår i systemansvaret skall med stöd av 3 § 6 punkten elmarknadslagen vara en sådan nättjänst som hör till elnätsverksamheten och på vilken bestämmelserna om allmänna förpliktelser vid nätverksamhet i 3 kap. elmarknadslagen skall tillämpas. I elsystemet måste man i nuläget ge uppgifter för balansavräkningen förutom till nättinnehavarna också till andra parter på elmarknaden. I ett elsystem som grundar sig på konkurrens i elhandeln förutsätter ansvaret för att balansavräkningen görs entydiga bestämmelser för att alla parter på elmarknaden skall kunna förpliktas att agera på det sätt som elhandeln kräver samt för att missbruk av de möjligheter att begränsa konkurrensen som balansavräkningen erbjuder skall kunna förhindras. Dessa principer skall i den föreslagna 16 c §, vid sidan av nättinnehavarna, utsträckas till övriga parter på elmarknaden som sköter balansavräkningen.

Ansvaret för den riksomfattande balansavräkningen skall i elmarknadslagen ges den balansansvariga. Till övriga delar skall om ansvaret för balansavräkningen bestämmas genom förordning. Utöver nättinnehavarna skall även sådana parter på elmarknaden som utför lämpliga uppgifter i elsystemet genom förordning kunna ges ansvar för balansavräkningen, om elsystemets funktionsduglighet och effektivitet kräver detta. I det utvecklingsskede som elmarknaden befinner sig i idag kan sådana parter på elmarknaden som lämpar sig för att sköta balansavräkningsuppgiften vara de balansansvariga parter som idkar balanskraftshandel med balanskraftsenheten.

De elförsäljare som sörjer för balansavräkningen får i och med sina möjligheter att få information som sammanhänger med balansavräkningen samt möjligheten att bättre hantera sin egen balans en konkurrens fördel i

förhållande till övriga elförsäljare. Till följd av detta skall elsystemet om möjligt utvecklas i en sådan riktning att det inte är nödvändigt att ge uppgifter som sammanhänger med balansavräkningen till andra parter än nättinnehavarna.

Genom förordning skall det bestämmas om det balansavräkningsansvar som gäller öppna kraftleveranser, om behandlingen av förhandsanmälningar som gäller fasta leveranser samt om rapporteringsskyldigheten för de nättinnehavare och parter på elmarknaden som utför balansavräkning.

Balansavräkningen skall grunda sig på elmätning eller på en kombination av mätning och en typbelastningskurva samt på anmälningar som gäller leveranserna. Avsikten är att genom förordning skall bestämmas att balansavräkningen för eldriftsställen, som köper el med en beställningseffekt om högst 45 kilowatt eller som är utrustade med huvudsäkringar på högst 3x63 ampere, också skall kunna grunda sig på sedvanlig en- eller flertidsmätning, om elanvändaren önskar detta när han byter elförsäljare. För mindre elanvändare räcker entidsmätning, för större användare skall tvåtidsmätning krävas. Härvid skall balansavräkningen basera sig på typbelastningskurvor per kundgrupp enligt ett beslut som ministeriet med stöd av 2 mom. har utfärdat. Försäljaren, nättinnehavaren och elanvändaren skall dock ha rätt att på egen bekostnad skaffa sig en timregistrerande mätare. Nättinnehavaren skall ha ett vägande skäl för att skaffa sig en timregistrerande mätare. Ett vägande skäl är t.ex. det att också övriga kunder får ekonomisk nytta av en noggrannare mätning eller att elanvändarens elanvändning klart avviker från det sedvanliga.

Genom ett beslut av ministeriet skall det bestämmas om typbelastningskurvor och användningen av sådana. Avsikten är att typbelastningskurvor skall definieras för följande grupper av elanvändare: hushåll som används som stadigvarande bostad utan eluppvärmning, hushåll som används som stadigvarande bostad och som har eluppvärmning samt övrig förbrukning (innehåller t.ex. jordbrukslägenheter, småföretag, affärs- och servicebyggnader).

Typbelastningskurvorna skall vara riksomfattande och för dem skall fastställas olika slag av korreeringsparametrar, med vilka t.ex. temperaturen utomhus kan beaktas. Dessutom skall en nättinnehavare av vägande

skäl kunna fastställa också lokala kurvor för vissa användargrupper. De lokala kurvorna, motiveringarna till att kurvorna behövs samt grunderna för hur de fastställs skall meddelas till elmarknadsmyndigheten innan de tas i bruk.

Distributionsnätinnehavaren skall svara för tillämpningen av typbelastningskurvorna som en del av elnätets verksamhet enligt 3 § 6 punkten elmarknadslagen. Som en del av balansavräkningen för distributionsnätet skall distributionsnätinnehavaren dela in de elanvändare som låter elleverantörerna konkurrera om sin elanskaffning i elanvändargrupper enligt ett beslut av handels- och industriministeriet. Nätinnehavarens lösningar skall dock vara underställda kraven om skälighet, icke-diskriminering och jämlikhet i elmarknadslagen. De elanvändare som byter elleverantör skall inte avkrävas andra avgifter än skäliga kostnader för den extra mätaravläsningen. Elmarknadsmyndigheten skall övervaka nätinnehavarnas verksamhet också till denna del.

Med tillämpningen av typbelastningskurvor sammanhänger också en utjämningsberäkning mellan försäljarna, och genom förordning skall denna ges distributionsnätinnehavaren i uppgift. Utjämningsberäkningen sammanhänger nära med balansavräkningen och genom ett ministeriebeslut om typbelastningskurvor skall detaljerna i fråga om denna beräkning meddelas.

På en balansavräkning som nätinnehavaren har utfört skall de bestämmelser i 3 kap. i elmarknadslagen som gäller nätverksamhetens allmänna skyldigheter tillämpas. Enligt dessa skall nättjänsternas försäljningspriser och försäljningsvillkor samt grunderna för hur de fastställs vara jämlika och icke-diskriminerande för alla som använder nätet. Vid prissättningen av nättjänsterna får inte heller förekomma sådana villkor som är ogrundade eller som uppenbarligen begränsar konkurrensen i elhandeln. Utgående från dessa bestämmelser är det möjligt att förhindra att nätinnehavarna i villkoren för och prissättningen av balansavräkningstjänster använder åtgärder som skyddar den egna organisationens elförsäljning mot konkurrens. Därmed bör de kostnader som t.ex. producerandet av balansavräkningstjänster förorsakar i regel finansieras genom överföringstariffen. De bestämmelser som gäller dessa nättjänster kan dock inte tillämpas på en balansavräkningssuppgift som andra parter

på elmarknaden utför. Till följd av detta föreslås det i 3 mom. att motsvarande principer som tryggar konkurrensen i elhandeln också skall inriktas på den balansavräkningsverksamhet som övriga parter på elmarknaden idkar.

I ansvaret för balansavräkningen skall ingå en möjlighet att utföra balansavräkningstjänsterna på så sätt att de köps utifrån. Också då skall den nätinnehavare eller någon annan part på elmarknaden, som i förordning har getts ansvaret för balansavräkningen, svara för verksamheten. En balansavräkningens ansvarig som skaffar sig balansavräkningen som en köpt tjänst skall därmed vara skyldig att sörja för att de konfidentiella uppgifter om handel med el som erhålls vid balansavräkningen inte råkar i fel händer genom den som producerar de köpta tjänsterna.

16 d §. Parterna på elmarknaden skall ges en skyldighet att meddela de mätningssuppgifter och andra uppgifter som gäller produktion, användning samt leveranser av el, vilka behövs i balanshanteringen samt balansavräkningen, till de övriga parter som är verksamma på elmarknaden och som behöver uppgifterna för hanteringen av sin egen balans och för sina balansavräkningssuppgifter. Det är nödvändigt att bestämma om en anmälningsskyldighet, eftersom verksamheten på elmarknaden förutsätter att övriga parter verksamhet beaktas så att dessa av de andra parterna till sitt förfogande kan få de uppgifter som inverkar på deras egen verksamhet. Dylika uppgifter är främst den information om elleveranser och elmätningar som inverkar på hur de uppgifter uppfylls som sammanhänger med varje parts balans samt balansavräkning. Anmälningsskyldigheten skall dock avgränsas så att den gäller endast de nödvändigaste uppgifterna och osakligt utnyttjande av dem skall såvitt möjligt förhindras för att elmarknadsparternas affärshemligheter inte skall komma till konkurrenternas kännedom. De uppgifter som skall anmälas skall i första hand vara sådana uppgifter med vilka det säkerställs att parten har ordnat sitt balansansvar. Utöver detta skall de förhandsanmälnings- och mätningssuppgifter som gäller leveransmängder och leveranstidpunkter samt mätningssuppgifter som gäller överföringar, vilka behövs för balansavräkningen samt för övriga parter balanshantering, anmälas.

Anmälningsskyldigheten kan, om så be-

hövs, gälla alla parter på elmarknaden och dess innehåll varierar med arten av den verksamhet som parten idkar. Närmare bestämmelser om anmälningsskyldighetens innehåll skall ges genom förordning.

Informationsutbytet på elmarknaden är en fortgående verksamhet som innehåller stora informationsmängder. Med tanke på ett effektivt informationsutbyte är det viktigt att detta sker formbundet och så smidigt som möjligt. Därför är målet att informationsöverföringen så omfattande som möjligt skall fås i elektronisk form. Till följd av informationsutbytet art skall det bestämmas att ministeriet har behörighet att vid behov flexibelt meddela närmare bestämmelser om de enhetliga förfaranden som skall följas vid informationsutbytet såsom i fråga om tidsfristerna för anmälningarna och angelägenheter som behövs för att informationsöverföringens kompatibilitet skall kunna säkerställas.

2. Närmare bestämmelser

Elmarknadslagens nya bestämmelser skall preciseras i elmarknadsförordningen. Till elmarknadsförordningen skall fogas närmare bestämmelser om uppfyllande av balansansvar, om de skyldigheter i fråga om balansavräkning som ankommer på parterna på elmarknaden och om genomförandet av balansräkningen samt om det informationsutbyte som genomförandet av elmarknadsparternas balanshantering och balansavräkning förutsätter. I elmarknadsförordningen skall också ges närmare bestämmelser om tillämpningen av typbelastningskurvor som gör det möjligt för små elförbrukare att komma in på elmarknaden där konkurrens råder. Dessutom skall innehållet i systemansvaret och

sättet för genomförande av det vid behov kunna preciseras i elmarknadsförordningen. Ett utkast till förordning om ändring av elmarknadsförordningen finns som bilaga till denna proposition.

Utgående från de nya bestämmelserna i elmarknadslagen skall ministeriet som normbeslut meddela närmare bestämmelser om typbelastningskurvorna, bruket av dem och om när minst tvåtidsmätning behövs på ett eldriftsställe. Dessutom skall ministeriet ges behörighet att vid behov lagstifta om de enhetliga förfaranden som skall följas vid det informationsutbyte som verksamheten på elmarknaden förutsätter, såsom tidsfrister för anmälningarna och de angelägenheter som behövs för att informationsöverföringens kompatibilitet skall kunna säkerställas.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juni 1998. Då får nättinnehavarna och elförsäljarna tillräckligt med tid för att förbereda sig på ibruktagningen av den föreslagna balanshanteringen och -avräkningen samt systemet med typbelastningskurvor.

Det breddade systemansvaret förutsätter ändringar och kompletteringar i villkoren för elnätstillståndet för den stamnätsinnehavare som har getts systemansvar. Finska Stannät Ab, som i dagens läge har systemansvar, skall inte behöva ansöka om ett helt nytt tillstånd, utan elmarknadsmyndigheten skall ändra och komplettera villkoren för det beviljade tillståndet på det sätt som bestämmelserna i lagförslaget förutsätter, efter att först ha hört stannätsbolaget.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av elmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i elmarknadslagen av den 17 mars 1995 (386/1995) 3 § 12 och 13 punkten och 4 kap. samt
fogas till 3 § nya 14—16 punkter som följer:

3 §

I denna lag avses med

12) *ministerium* det behöriga ministerium som avses i reglementet för statsrådet (1522/1995),

13) *elmarknadsmyndighet* en myndighet som har till uppgift att övervaka elmarknaden i enlighet med denna lag,

14) *balansavräkning* en sådan utredning på timbasis av handeln med el som resulterar i en elbalans och balansavvikelse för respektive part på elmarknaden,

15) *riksomfattande balansansvar* ansvar för att det råder jämvikt mellan produktion och förbrukning av el i hela riket under respektive timme samt ansvar för den riksomfattande balansavräkningen samt med

16) *balanskraft* sådan el som den enhet som sköter uppgifter som omfattas av det riksomfattande balansansvaret (*balanskraftsenheten*) använder för att skapa jämvikt mellan en elmarknadsparts elanskaffning och elleverans så att dessa är lika stora.

4 kap.

Systemansvar, balansansvar och balansavräkning

16 §

Elmarknadsmyndigheten bestämmer i elnätstillståndet att en stamnätsinnehavare skall svara för att landets elsystem är tekniskt funktionsdugligt och driftssäkert samt handha de uppgifter som omfattas av det riksomfattande balansansvaret på ett ändamålsenligt och för parterna på elmarknaden jämlikt och icke-diskriminerande sätt (*systemansvar*).

Den stamnätsinnehavare som är systemansvarig kan ställa sådana villkor för användning av elöverföringssystemet samt av anslutna kraftverk och belastningar, som är nödvändiga för att systemansvaret skall kunna realiserars.

Den stamnätsinnehavare som har påförts systemansvar skall i fråga om de tjänster som anknyter till systemansvaret publicera samt till elmarknadsmyndigheten anmäla gällande försäljnings- och anskaffningsvillkor samt grunderna för hur de bestäms, gällande försäljnings- och anskaffningspriser samt grunderna för hur de bestäms liksom även de villkor som avses i 2 mom.

Närmare bestämmelser om hur systemansvaret skall realiserars och om innehållet i det kan utfärdas genom förordning.

16 a §

Anskaffningsvillkoren för den el som behövs för skötseln av det riksomfattande balansansvaret samt köpevillkoren för balanskraften skall vara jämlika och icke-diskriminerande för parterna på elmarknaden och i dem får inte ingå villkor eller avgränsningar som är ogrundade eller uppenbarligen begränsar konkurrensen i elhandeln. I dem skall dock beaktas de villkor som elsystemets funktions säkerhet och effektivitet kräver.

Prissättningen för balanskraften skall vara skälig.

16 b §

En part på elmarknaden är ansvarig för att partens elproduktion och elanskaffningsavtal täcker partens elanvändning och elleveranser under respektive timme (*balansansvar*).

Närmare bestämmelser om innehållet i balansansvaret kan utfärdas genom förordning.

16 c §

Nätinnehavaren och någon annan part på elmarknaden är skyldiga att handha balansavräkningen på det sätt som närmare bestäms genom förordning.

En balansavräkning skall grunda sig på elmätning eller en kombination av mätning och tybelastningskurva samt på anmälningar som gäller leveranserna på det sätt som bestäms genom förordning. Ministeriet meddelar närmare bestämmelser om tybelastningskurvor, om tillämpningen av dem och om de mätningar som behövs.

Utöver vad som i 3 kap. bestäms om nät-tjänster skall balansavräkningstjänster erbjudas parterna på elmarknaden på jämlika och icke-diskriminerande villkor. När balansavräkningstjänster bjuds ut får det inte förekomma villkor eller avgränsningar som är

ogrundade eller som uppenbarligen begränsar konkurrensen i elhandeln.

16 d §

Parterna på elmarknaden är skyldiga att meddela mätningssuppgifter som gäller produktion, användning och leverans av el samt andra uppgifter, som krävs för att balansansvaret skall kunna realiseras och balansavräkningen skall kunna uppgöras, på det sätt som bestäms genom förordning. Ministeriet kan utfärda närmare bestämmelser om de förfaringsätt som skall iaktas vid informationsutbytet.

Denna lag träder i kraft den 199 .

Elmarknadsmyndigheten kan ändra villkoren i det elnätstillstånd som har beviljats den stamnätsinnehavare som har påförts systemansvar på det sätt som bestämmelserna i denna lag förutsätter.

Helsingfors den 21 november 1997

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Handels- och industriminister *Antti Kalliomäki*

Lag

om ändring av elmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i elmarknadslagen av den 17 mars 1995 (386/1995) 3 § 12 och 13 punkten och 4 kap. samt
fogas till 3 § nya 14—16 punkter som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

I denna lag avses med

12) *ministerium handels- och industriministeriet samt*

13) *elmarknadsmyndighet* en myndighet som har till uppgift att övervaka elmarknaden i enlighet med denna lag.

12) *ministerium det behöriga ministerium som avses i reglementet för statsrådet (1522/1995),*

13) *elmarknadsmyndighet* en myndighet som har till uppgift att övervaka elmarknaden i enlighet med denna lag,

14) *balansavräkning* en sådan utredning på timbasis av handeln med el som resulterar i en elbalans och balansavvikelse för respektive part på elmarknaden,

15) *riksomfattande balansansvar* ansvar för att det råder jämvikt mellan produktion och förbrukning av el i hela riket under respektive timme samt ansvar för den riksomfattande balansavräkningen samt med

16) *balanskraft* sådan el som den enhet som sköter uppgifter som omfattas av det riksomfattande balansansvaret (balanskraftsenheten) använder för att skapa jämvikt mellan en elmarknadsparts elanskaffning och elleverans så att dessa är lika stora.

4 kap.

Systemansvar

16 §

Elmarknadsmyndigheten bestämmer i elnätstillståndet att en *eller flera centrala stamnätsinnehavare* skall svara för att elproduktions- och elöverföringssystemet underhålls och drivs på ett tekniskt ändamålsenligt sätt (systemansvar).

4 kap.

Systemansvar, balansansvar och balansavräkning

16 §

Elmarknadsmyndigheten bestämmer i elnätstillståndet att en *stamnätsinnehavare* skall svara för att *landets elsystem är tekniskt funktionsdugligt och driftssäkert* samt *handha de uppgifter som omfattas av det riksomfattande balansansvaret på ett ända-*

Gällande lydelse

Den stamnätsinnehavare som har systemansvar kan i fråga om användningen av de kraftverk och andra nät som denne har anslutit till sitt nät ställa villkor som är nödvändiga för att systemansvaret skall kunna utövas.

Föreslagen lydelse

målsenligt och för parterna på elmarknaden jämlikt och icke-diskriminerande sätt (systemansvar).

Den stamnätsinnehavare som är systemansvarig kan ställa sådana villkor för användning av elöverföringssystemet samt av anslutna kraftverk och belastningar, som är nödvändiga för att systemansvaret skall kunna realiseras.

Den stamnätsinnehavare som har påförts systemansvar skall i fråga om de tjänster som anknyter till systemansvaret publicera samt till elmarknadsmyndigheten anmäla gällande försäljnings- och anskaffningsvillkor samt grunderna för hur de bestäms, gällande försäljnings- och anskaffningspriser samt grunderna för hur de bestäms liksom även de villkor som avses i 2 mom.

Närmare bestämmelser om hur systemansvaret skall realiseras och om innehållet i det kan utfärdas genom förordning.

16 a §

Anskaffningsvillkoren för den el som behövs för skötseln av det riksomfattande balansansvaret samt köpevillkoren för balanskraften skall vara jämlika och icke-diskriminerande för parterna på elmarknaden och i dem får inte ingå villkor eller avgränsningar som är ogrundade eller uppenbarligen begränsar konkurrensen i elhandeln. I dem skall dock beaktas de villkor som elsystemets funktionssäkerhet och effektivitet kräver.

Prissättningen för balanskraften skall vara skälig.

16 b §

En part på elmarknaden är ansvarig för att partens elproduktion och elanskaffningsavtal täcker partens elanvändning och elleveranser under respektive timme (balansansvar).

Närmare bestämmelser om innehållet i balansansvaret kan utfärdas genom förordning.

16 c §

Nätinnehavaren och någon annan part på elmarknaden är skyldiga att handha balansavräkningen på det sätt som närmare bestäms genom förordning.

En balansavräkning skall grunda sig på elmätning eller en kombination av mätning

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

och typbelastningskurva samt på anmälningar som gäller leveranserna på det sätt som bestäms genom förordning. Ministeriet meddelar närmare bestämmelser om typbelastningskurvor, om tillämpningen av dem och om de mätningar som behövs.

Utöver vad som i 3 kap. bestäms om nätjänster skall balansavräkningstjänster erbjudas parterna på elmarknaden på jämlika och icke-diskriminerande villkor. När balansavräkningstjänster bjuds ut får det inte förekomma villkor eller avgränsningar som är ogrundade eller som uppenbarligen begränsar konkurrensen i elhandeln.

16 d §

Parterna på elmarknaden är skyldiga att meddela mätningssuppgifter som gäller produktion, användning och leverans av el samt andra uppgifter, som krävs för att balansansvaret skall kunna realiserats och balansavräkningen skall kunna uppgöras, på det sätt som bestäms genom förordning. Ministeriet kan utfärda närmare bestämmelser om de förfaringsätt som skall iakttas vid informationsutbytet.

Denna lag träder i kraft den
199 .

Elmarknadsmyndigheten kan ändra villkoren i det elnätstillstånd som har beviljats den stamnätsinnehavare som har påförts systemansvar på det sätt som bestämmelserna i denna lag förutsätter.

Förordning

om ändring av elmarknadsförordningen

På föredragning av handels- och industriministern *ändras* i elmarknadsförordningen av den 7 april 1995 (518/1995) 7 § 3 mom. samt *fogas* till 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i förordning 451/1997, ett nytt 2 mom., till förordningen ett nytt 2 a kap. och till 6 § nya 2—4 mom. som följer:

2 §

En stamnätsinnehavare som skall påföras systemansvar skall administrera utförandet av de uppgifter som gäller realiserandet av det riksomfattande balansansvaret så att dessa handhas av en separat verksamhetsenhet eller av ett dotterbolag som helt ägs av den systemansvariga.

2 a kap.

Balansansvar och balansavräkning

4 a §

I detta kapitel avses med

- 1) *öppen kraftleverans* en elleverans där elförsäljaren till sin kund levererar all el denne behöver samt en elleverans där elförsäljaren till sin kund levererar en elmängd som balanserar skillnaden mellan dennes elproduktion och elanskaffning samt elförbrukning och elleveranser under respektive timme,
- 2) *fast kraftleverans* en elleverans där elförsäljaren till sin kund levererar exakt den elmängd som på förhand har överenskomits för respektive timme, samt
- 3) *balansansvarig* en part på elmarknaden som balanserar skillnaden mellan sin elproduktion och elanskaffning samt elförbrukning och sina elleveranser med balanskraft som balanskraftsenheten har levererat.

4 b §

En part på elmarknaden skall ha en öppen elleverantör. Ett kraftverks produktion kan utan hinder av detta genom ett avtal om öppen elleverans levereras till innehavare av

kraftverksandelar, om det är möjligt att exakt utreda hur den levererade mängden fördelar sig mellan dessa, utgående från en på förhand meddelad beräkningsmodell, mätningar och förhandsanmälningar.

En öppen leverantör bör utse en balansansvarig för sin öppna kraftleverans till en part på elmarknaden, vilken genom förmedling av leverantörens öppna kraftleverans eller en obruten kedja av öppna kraftleveranser som sträcker sig till denna part balanserar partens elanskaffning och elleveranser.

En öppen leverantör är skyldig att inom en bestämd tid anmäla när en öppen kraftleverans har börjat och när den har upphört till den som sköter balansavräkningen i fråga om elbalansen för den som är andra part i leveransen. Anmälan skall dessutom göras till nätinnehavaren för en part som har avslutit sig till distributionsnätet, ifall denna inte sköter partens balansavräkning.

4 c §

Den balansansvarige skall ordna behandlingen av förhandsanmälningarna om fasta kraftleveranser för de elmarknadsparters del vilkas balansansvarige denna är.

Balanskraftsenheten skall ordna behandlingen av förhandsanmälningarna om fasta kraftleveranser i fråga om de fasta leveranser som påverkar elbalanserna mellan de balansansvariga eller sker via elledningar som överskrider landets gränser.

En part i en fast kraftleverans är skyldig att inom utsatt tid till sin balansansvarige meddela en partsvis specificerad summauppgift samt till sin öppna leverantör en summauppgift om de fasta kraftleveranser som parten har skaffat och levererat. Ifall en part i en fast kraftleverans är en konsument som

avses i konsumentskyddslagen (38/1978), är den näringsidkare som är andra part i leveransen skyldig att sörja för att också den anmälningsskyldighet som ankommer på konsumenten uppfylls.

En balansansvarig är skyldig att inom utsatt tid till balanskraftsenheten anmäla en per balansansvarig specificerad summauppgift om de fasta kraftleveranser som ingår i elbalansen och som påverkar elbalanserna mellan de balansansvariga.

4 d §

Nätinnehavaren skall ordna installering av den mätutrustning och avläsning av de mätare som ligger till grund för balansavräkningen och faktureringen samt registreringen av mätningssuppgifterna och anmälningen av dem till parterna på elmarknaden.

Nätinnehavaren och någon annan som utför mätning skall inom utsatt tid till den som utför balansavräkningen lämna de mätningssuppgifter per driftsställe eller per mätning som behövs vid balansavräkningen och faktureringen.

4 e §

Distributionsnätinnehavaren skall organisera balansavräkningen och det informationsutbyte som sammanhänger med den i fråga om de öppna kraftleveranserna i distributionsnätet samt den utjämningsberäkning mellan elförsäljarna som tillämpningen av typbelastningskurvor förutsätter.

Distributionsnätinnehavaren har i uppgift att räkna ut de uppmätta leveransmängderna och de som grundar sig på en kombination av mätning och belastningskurva för respektive part i elhandeln som är verksam i distributionsnätet.

Distributionsnätinnehavaren skall inom utsatt tid för balansavräkningen till parternas balansansvariga anmäla summauppgifter om de elmarknadsparters leveranser som matas in i eller tas ut ur nätet.

Distributionsnätinnehavaren skall inom utsatt tid för realiserandet av balansansvaret samt för fakturering till elleverantören anmäla de leveranser som har beräknats i samband med balansavräkningen och som gäller parterna på elmarknaden.

4 f §

Den balansansvarige skall organisera balansavräkningen och det informationsutbyte som sammanhänger med den för stam- och

regionnätet, från stamnätet till mätningpunkterna mellan distributionsnätet och ett annat elnät i fråga om de öppna kraftleveranser som denna har utsetts till balansansvarig för samt från stamnätet till distributionsnätet i fråga om de parter på elmarknaden som har fasta kraftanskaffningar eller kraftleveranser och vilkas öppna kraftleveranser denne är balansansvarig för.

Den balansansvarige har i uppgift att utgående från mätningssuppgifterna beräkna leveranserna till andra parter på stam- och regionnätetsnivå från de parter som den ansvarige skall inbegripa i sin elbalans, både de leveransmängder som grundar sig på mätning och de som grundar sig på en kombination av mätning och belastningskurva, till de parter som har anslutit sig till distributionsnätet och som har fasta kraftleveranser eller anskaffningar.

Den balansansvarige skall inom utsatt tid för balansavräkningen till balanskraftsenheten anmäla summauppgifter som grundar sig på mätningar av de kraftanskaffningar och öppna kraftleveranser som denne har levererat och som skall räknas med i balansen.

Den balansansvarige skall inom utsatt tid för realiserandet av balansansvaret och för fakturering meddela elleverantören eller elmottagaren de leveranser som har räknats ut i samband med balansavräkningen.

4 g §

Balanskraftsenheten har i uppgift att utreda den riksomfattande kraftbalansen samt de balansansvarigas elbalanser på så sätt att balansavräkningen resulterar i balansavvikelsen mellan balanskraftsenheten och de balansansvariga samt balansavvikelsen mellan Finland och övriga länder.

Balanskraftsenheten skall inom utsatt tid meddela den balansansvarige leveranserna mellan enheten och den balansansvarige samt en utländsk part de leveranser som överskrider landets gränser.

4 h §

Parterna på elmarknaden är, utöver vad som särskilt bestäms i detta kapitel, skyldiga att meddela nätinnehavaren och den som utför balansavräkningen för en part uppgifter som gäller produktion, förbrukning och leveranser av el, ifall erhållandet av uppgifterna är motiverat med tanke på balansavräkningen eller för att den andra parten skall kunna uppfylla sitt balansansvar.

6 §

Balansavräkningen i fråga om sådana kunder som avses i 1 mom. och till vilkas eldriftsställe el köps med en beställningseffekt om högst 45 kilowatt eller vilkas eldriftsställe är utrustat med huvudsäkringar på högst 3*63 ampere får, när kunderna så önskar, också basera sig på sedvanlig en- eller flertidsmätning samt på belastningskurvor per kundgrupp enligt ministeriets beslut eller av vägande skäl på lokala belastningskurvor per kundgrupp.

Distributionsnätinnehavaren fastställer vilken typbelastningskurva som tillämpas på varje eldriftsställe.

En elförsäljare, nätinnehavare och kund har dock rätt att på egen bekostnad skaffa sig den mätutrustning som avses i 1 mom. Nätinnehavaren skall ha vägande skäl till detta.

7 §

Också den som köper el har rätt att skaffa och äga sådan mätutrustning som avses i 6 § 1 mom. och som uppfyller de tekniska krav nätinnehavaren ställer.

Denna förordning träder i kraft den 199 .

